

brezmejno »podatkovno religijo«. Brezmejna je lahko tudi ob književnosti. Z najbolj drastične plati je predstavil novo dobo Jean-François Lyotard v svoji knjigi *Postmoderno stanje* že leta 1979. Gre za »konec dobe Profesorja: slednji za prenašanje etablirane vednosti ni nič bolj pristojen kot spominska mreža, za umišljanje novih potez in novih iger pa nič bolj kot interdisciplinarne ekipe«. Humboldtov tip univerze, prevladujoč v 19. in 20. stoletju, ki je bil s svojo znanostjo obrnjen k »duhovnemu in moralnemu izoblikovanju naroda« in človeka, je v zatonu in z njim vred vsaka spekulacija ali »metapripoved« tudi.

Tu naj bežno opozorim samo na dvoje pojavov, ki v naši današnji literarni zgodovini kažejo na mentalno zaledje postmodernizma. Prvega lahko ugotovimo v zelo prevladujoči odpovedi presoji najbolj avtonomnega dela literature, njene umetniške vrednosti. Težko je v množici današnjih razprav in knjig najti delo, ki posega v območje estetske presoje literature. Ni se mogoče znebiti vtisa, da stroka bolj kot kdajkoli odlaga svojo avtonomnost. Pod vplivom moči, veljave in uporabnosti eksaktnih znanosti se obrača vanje in jim poskuša slediti. Od kognitivne psihologije do topologije, od medijskih ved do tehnologij tiska pa še kaj. Seveda so to pogosto solidne znanstvene razprave, ki močno bogatijo našo vednost. Po drugi strani pa ni mogoče prezreti tega, da se literarna zgodovina spet opazno izgublja v konglomeratu drugih ved, kot se je izgubljala nekoč. Tudi tu je Prijatelj ob emancipaciji svoje vede našel mero. Zapisal je: »Specializacija naše vede pa ne pomeni, da se naša disciplina ograja od drugih ved, od življenja za neprodornim zidom, da se zariva v ozek rov svojih najtesnejših spekulacij.«

Drugo temeljno vprašanje, ki ga odpira današnje postmoderno stanje v literarni vedi, je njen subjekt. Je tisto, kar je Prijatelj imenoval »kreativni subjektivizem« v dojemljanju in vrednotenju literature kot umetnosti. Je osebni »umetniški nagon« ali »intuicija«, če govorimo v takratnem jeziku, ki se odpre najbolj avtonomni, estetski substanci bralnega dela. Seveda pa, kot je poudaril Prijatelj, ne po poti poljudnega doživljajskega impresionizma, temveč po poti literarnega scientizma. Kreativni subjekt se je danes tako rekoč umaknil iz stroke in se uklonil znanstvenemu

empirizmu smiselne, pa tudi manj smiselne vrste, ki je bolj dosegljiv, varen in tudi karierno bolj potrdljiv. Na prvi pogled gre za pragmatično zrelost. Vendar ne čisto zanesljive vrste. Navsezadnje ne kaže prezreti, da tudi najbolj trdne in empirične znanosti, kot je na primer fizika, vedo, da je »kreativni subjektivizem« tudi del globljih spoznanj. Ko S. W. Hawking razpravlja o resnici, ne zapiše »resnica«, temveč »moj model resnice«. Resnice torej, ki ne potujejo. In sodobni angleški filozof Simon Critchley se v zelo zanimivem knjižnem eseju *Kontinentalna filozofija* (2001) zavzema za moderno spojitve dveh tradicionalnih nasprotij: angleškega analitičnega empirizma in kontinentalne hermenevtike. Hermenevtike, ki v svojem iskanju smisla izhaja iz kreativnega subjektivizma.

Naj bo torej stoletnica naše univerze tudi jubilej kreativnega subjekta. Ne pozabimo profesorja Ivana Prijatelja!

Akad. zasl. prof. dr. Boris Paternu (1926) je literarni zgodovinar, od 1951 do 1994 profesor slovenske književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Je eden vodilnih prešernoslovcev (monografija France Prešeren in njegovo pesniško delo), specialist za književnost 20. stoletja, zlasti za poezijo ter za literarno kritiko. Vodil je projekt zbiranja pesništva v času 2. svetovne vojne (Slovensko pesništvo upora I-IV). Metodološko inovativno je domislil imanentni in evolucijski pristop k literarnim besedilom. Je redni član SAZU in prejemnik številnih državnih odlikovanj.

Zasl. prof. dr. Dušan Plut

D arko Ogrin, stanovski prijatelj in trenutno predstojnik »mojega« Oddelka za geografijo na Filozofski fakulteti, je v povabilu k osebemu pričevanju ob naši stoletnici med drugim v sebi lastnem prijaznem slogu zapisal nekako takole: »Zapiši tisto, kar ti pade na misel, ko zapreš oči in pomisliš na oddelek in FF.« Kriza ..., saj so se zaradi mojega pravzaprav še svežega upokojskega statusa same po sebi prvinsko in pričakovano sprožile nenadzorovane možganske kemijske reakcije,

Zato sem trdno prepričan, da Filozofska fakulteta je in bo tudi v prihodnje primeren in varen dom tudi za Oddelek za geografijo.

glorifikacije mojih študentskih let na geografskem (pod A) in zgodovinskem oddelku (pod B): zagnano, kar vročično spoznavanje in prepoznavanje podstati zlasti geografije, nepozabne geografske terenske vaje, rahlo »maščevalno« vsakokratno študentsko premagovanje učiteljske nogometne ekipe, pravičniški juriši na nebo ob zasedbi fakultete, protestno zaprtje Aškerčeve ceste zaradi hrupa ...

Po racionalnejšem premisleku pa se mi je kot geografu, ki je seveda vezan na poskuse vsakokratnega razkrivanja prostorskih razsežnosti življenja, pojavilo naslednje vprašanje: Je humanistično-družboslovna mavrična Filozofska fakulteta dejanski organizacijski in vsebinski dom tudi za geografijo kot tisto svojevrstno vedo v sistemu znanosti, ki je v svojem vsebinskem bistvu odisejsko »obsojena« na družboslovno-humanistično in naravoslovno »dvo-edinost«. Najprej je treba pobrskati po stoletni preteklosti ...

Stoletnica Univerze v Ljubljani in Filozofske fakultete je hkrati formalno stoletnica delovanja Oddelka za geografijo. Geografija pa je na ljubljanski univerzi pravzaprav organizacijsko zaživela leta 1920 oziroma leta 1921 kot Geografski inštitut znotraj takratne Filozofske fakultete, ki pa je poleg humanističnih in družboslovnih vključevala tudi naravoslovne vede. Glede na ključno »mostovno« zasnovo geografije, glede na njeno družboslovno-humanistično in naravoslovno podstat, ji je tedanji organizacijski položaj pravzaprav optimalno ustrezal.

A leta 1949 so se iz Filozofske fakultete izločile naravoslovne vede in se organizirale v novo Prirodoslovno-matematično fakulteto, v nov organizacijski pristan pa je odjadrala tudi geografija. No, očitno prislovične slovenske navdušenosti

nad reorganizacijami še nikakor ni bilo konec, nasprotno, organizacijska nevihta je prerasla v pravi reorganizacijski tornado, ki je geografijo krepko premetaval na vse strani. Leta 1955 sta se namreč fakulteti ponovno združili, a se že leto pozneje znova ločili ... In med vedami vsebinsko na križ razpeta geografija je za nekaj let znova našla zasilno bivališče na naravoslovju, a leta 1961 ponovno pristala v okviru Filozofske fakultete, kar je v svetu izjema in ne pravilo. Najbrž ni preveč drzna predpostavka, da je na pogostost včasih preveč lahkotno razumljenega organizacijskega sprehajanja ljubljanske univerzitetne geografije vplivala tudi nihajoča vsebinska in tudi politična moč vsakokratnih vodilnih slovenskih univerzitetnih fizičnih in družbenih geografov.

Sodim, da je nekajdesetletna ustalitev Oddelka za geografijo znotraj Filozofske fakultete, vztrajno pojasnjevanje njenega specifičnega položaja in s tem povezanih nekaterih specifičnih potreb znotraj sistema znanstvenih ved »podnebno« pomembno otoplila raven razumevanja družboslovnih in humanističnih oddelkov naše fakultete za geografijo (in seveda tudi obratno!), ki se seveda ne more in ne sme odpovedati tudi svojemu drugemu, naravoslovnemu obrazu. Glede na moje dolgoletno, zelo uspešno in izjemno korektno, strokovno medsebojno zelo spoštljivo in tvorno sodelovanje z naravoslovno izobraženimi raziskovalci in univerzitetnimi učitelji na področju varovanja okolja si bom dovolil zapisati naslednjo predpostavko: Zaradi poudarjeno empirične, kvantitativne metodologije naravoslovnih ved bi bil proces ustvarjanja primernege položaja geografije v naravoslovnem organizacijskem fakultetnem okviru zlasti za družbeno- in regionalnogeografske vsebine, ki so objektivno

vezane tudi na kvalitativno metodološko polje, po moji sodbi zelo dolgotrajen in zahteven, najbrž tudi zelo težaven proces ... Podobno bi veljalo za sistem vrednotenja znanstvenih doprinosov geografije, za merila napredovanja itn.

Zato sem trdno prepričan, da Filozofska fakulteta je in bo tudi v prihodnje primeren in varen dom tudi za Oddelek za geografijo, za doseganje optimalnih medsebojnih »toplotnih« razmerij pa bo tudi v prihodnje potrebno vsakokratno prepoznavanje posebnosti ved, npr. tudi naravoslovne soosnove geografije. Zahtevno iskanje primernih odgovorov na naraščajoča večplastna družbena, ekonomska in okoljska protislovja sveta, Evrope in Slovenije pa vse véde moralno, organizacijsko in vsebinsko samo po sebi zavezuje k sodelovanju.

Dr. Dušan Plut je zaslužni profesor Univerze v Ljubljani. Do upokojitve je bil zaposlen na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete, vodil je katedro za varstvo okolja in programsko skupino. Bil je ustanovni predsednik Zelenih Slovenije, član prvega demokratično izvoljenega Predsedstva Republike Slovenije (1990–1992) in državni svetnik prvega sklika. Od leta 2015 je član sveta SAZU za varovanje okolja in podpredsednik belokranjskega društva za okolje Proteus.

Diana Pungeršič

Na Oddelku za slavistiko sem prišla v stik s slovanskimi jeziki na lektoratu, ki sem ga ob dvopredmetnem študiju slovenščine in sociologije kulture obiskovala

iz radovednosti. Po enem letu lektorata in polletni študijski izmenjavi v Bratislavi so me jezik in zlasti literatura, kultura ter ljudje tako pritegnili, da sem slovaščino vpisala kot vzporedni študij. Ob primerjavi z bolj »teoretičnima« smerema, ki sem ju prvotno izbrala, sem imela pri slovaščini občutek nenehnega napredovanja in hitrega pridobivanja konkretnih znanj in kompetenc. Z jezikom se je pred mano začel na široko odpirati povsem neznan, a na neki način domač (slovanski) svet, ki smo ga slovakisti in slovakistke spoznavali in usvajali na klasičnih predavanjih in vajah, a še toliko bolj na številnih obštudijskih dejavnostih in pozneje izmenjavah ter poletnih šolah. Slovaščina je torej bila zame veliko odkritje, ki je moje intelektualno obzorje raztegnila v povsem nepredvideno smer, na lestvici mojih poklicnih prioritet pa hitro zlezla na sam vrh. V slovaški literaturi sem odkrila prevajalski potencial in priložnost za živahnejšo kulturno izmenjavo, v slovaški (postsocialistični) družbi in zgodovini pa predvsem izjemen teren za raziskovanje in plodno vzporejanje z našo družbenozgodovinsko situacijo. Svojo potopljenost v slovaščino, slovaško (a z njo tudi nujno širšo srednjeevropsko) družbo in kulturo razumem kot velik privilegij, vendar hkrati tudi kot veliko odgovornost pri medkulturnem posredništvu, ki sem ga nekako že v času študija sprejela kot svoje poslanstvo. Kot literarna prevajalka z veliko pozornostjo izbiram prevodne naslove, še z večjo skrbnostjo knjige prevajam in nato predstavljam širši javnosti. Še najraje ob pomoči samih avtorjev, ki jih z veseljem vabim k nam. Ne nazadnje pa si upam verjeti, da sem zaradi razgledanosti po slovaški (srednjeevropski) literaturi tudi bolj suverena literarna

Študij slovaščine je bil zame formativen, nepričakovano je začrtal mojo poklicno, a tudi življenjsko pot. Pot, po kateri hodim z veseljem.